

Румяна ЛЮТАКОВА

СУ „Св. Климент Охридски“, България

**ДВИЖЕНИЕ МЕЖДУ АКТИВНАТА И ПАСИВНАТА ЛЕКСИКА В
БЪЛГАРСКИЯ И РУМЪНСКИЯ ЕЗИК СЛЕД 1989 Г.**

Rumyana LYUTAKOVA

St. Kliment Ohridski University of Sofia, Bulgaria

**MOBILITY BETWEEN THE ACTIVE AND PASSIVE VOCABULARIES
OF BULGARIAN AND ROMANIAN AFTER 1989**

Radical transformations in social, political, economic and cultural life in Bulgaria and Romania after the end of 1989 lead to a considerable linguistic, mostly lexical change, including not only neologisation processes, but also modifications inside their lexicons. The paper approaches these internal translocations, focusing on the mobility between the active and passive vocabularies – abandonment of terms that used to be current in socialism, renewal of some older lexical items or replacement of lexemes from the preceding period by others.

The paper seeks to establish how two genetically unrelated languages react and change in the same extra-linguistic context, having in mind the parallel developments in both countries in the past thirty years.

Keywords: lexical change, Bulgarian, Romanian, after 1989

Ключови думи: лексикална динамика, български, румънски, след 1989

Настъпилите радикални обществено-политически и икономически преобразувания след края на 1989 г. в Централна и Източна Европа, и в частност в България и Румъния, предопределящи промените във всички сфери на социалния и културен живот в тези страни, водят и до значително обновление на техните езици, предимно в областта на лексиката.

Макар и част от балканския езиков съюз, българският и румънският принадлежат към различни генеалогични семейства, което е причина за специфики при обновлението на лексиката.

В същото време обаче е интересно да се установи как реагират два неблизкородствени езика в извънредно близък извънезиков контекст и аналогични исторически процеси. Предопределяща за съществените изменения в лексиката е екстралингвистичната реалност. Въвеждането на нови понятия поражда потребността от номинация, а преосмислянето на реалностите и

промяната на нагласите води до преименуване на вече назовани обекти, до изменения и размествания в наличния речников състав.

Макар и кратък от гледна точка на историята, разглежданият отрязък от време носи своя собствен пулс и хронология. Събитията в него предопределят обособяването на отделни етапи, между които обаче трудно може да бъде прокарана отчетлива демаркационна линия.

Езиковата динамика в разглеждания период протича с нееднакви темпове. Взривните изменения през първия етап, в началото на 90-те години, произтичащи от прехода от тоталитарни режими към демократизация, са последвани от по-плавна и равномерна интензивност, свързана с европейската интеграция и вписването в процеса на глобализация. А днес обновяването става с по-устойчив ритъм и е предизвикано повече от технологичните иновации, компютъризацията и масовото навлизане на комуникациите, отколкото от политическите и икономически нововъведения.

Извън основното направление на лексикалната динамика, проявяващо се в неологизация, т.е. поява на нови думи чрез заемане или домашно словотворчество и развитие на нови значения, се открояват процеси, свързани с размествания в наличния речников фонд, които са обект на настоящия доклад и наричаме **движение в наличния речников фонд**.

Ще разгледаме тези процеси, като проследим следните посоки на движение в лексиката:

1. Излизане от употреба на характерни за периода на социализма термини

С установяването на новото обществено-политическо и икономическо устройство на България и Румъния от активните фондове на техните езици рязко отпадат термини, обозначаващи специфични за социалистическия начин на живот реалности. Това става интензивно през началния отрязък на периода, т.е. в началото на 90-те години на ХХ в. – време на радикални преобразувания.

Преминаването на тези думи към пасивния словен запас е свързано с отмирането на техните референти и обичайно е съпроводено от добавянето на отрицателна конотация към съдържанието им. Това са единици, обикновено с руски произход, непонятни за днешното младо поколение. Процесът протича едновременно и е идентичен в двата езика поради еднаквата екстралингвистична ситуация. Такива са например:

бълг. *АПК, ТКЗС* – рум. *САР, cooperativă*

герой на труда – *erou al muncii*

държавен съвет – *consiliu de stat*

заслужил артист; заслужил майстор на спорт – *artist emerit, maistru emerit al sportului*

комсомол, комсомолец – *UTC (Uniunea Tineretului Comunist), utecist*

кооператор, текезесар – *colectivist*

кореком – *shop*

насрещен план – *plan de întâmpinare*
 петилетка; петилетен план – *cincinal; plan cincinal*
 пионер – *pionier*
 политагитация – *agitație politică*
 СИВ – *САЕР*
 стенвестник – *gazetă de perete*
 трудещите се – *oamenii muncii*
 ударник, челник в производството – *muncitor fruntaș, fruntașin producție*
 ЦК – *СС*.

Рухването на комунистическия блок и разпадането на някои държави води до остаряването както на техните названия, така и на етнонимите, произлизащи от тях:

ГДР – *RDG*

ГФР – *RFG*

СССР, съветски – *URSS, sovietic*

сърбохърватски – *sârbo-croat*

Чехословакия, чехословашки – *Cehoslovacia, cehoslovac*

Югославия, югославски – *Iugoslavia, iugoslav*.

В българския се възвръща старото име *Молдова* на бившата съветска република *Молдавия*, а производните *молдавски, молдавец* стават *молдовски, молдовец*. Поради специфичната историческа и езикова близост на Румъния и Молдова, наименованията *Moldova, moldovean* не са променени в румънския през годините на комунизма.

Въвеждането на единната европейска валута изпраща в историята названия на излезли от обращение национални парични единици като: *гулден – gulden, драхма – drahtă, марка – marcă, песета – pesetă, франк – franc* и др.

Към групата на остаряващите думи можем да добавим и названия, обозначаващи излезли от употреба поради развитието на технологиите уреди и някои понятия, свързани с тях. Такива са например:

бълг. (аудио)касета, касетофон – рум. *casetă (audio), casetofon;*

грамофон, грамофонна плоча – picup, disc (de frecvență);

пишеща машина, машинопис, машинописка – mașină de scris, dactilografie, dactilografă.

2. Активизация на по-стари лексеми в езика

Обратният процес на активизация на лексикални единици се състои в преминаването им от пасивния в активния слой на речника. Въпреки че са били употребявани интензивно някога в езика, поради известна заборава в определен отрязък от време те биват възприемани като нови и актуални особено в началото на периода и най-вече от младото поколение. По тази причина Т. Бояджиев ги определя като *относителни неологизми* (Бояджиев 2002: 256), а Миоара Аврам ги нарича *привидни неологизми* (Avram 1998: 32).

Процесът на активизация е по-разнообразен поради „възрастта“ на лексемите, които актуализират своята употреба. Тук различаваме два основни типа активизация¹: възобновяване на излезли от употреба единици и зачестяване на по-рядко употребявани заемки от предходния период.

2.1. Възобновяване на излезли от употреба единици

Сравнително малко на брой са случаите на възвръщане на архаизми. Тук могат да се посочат примери, които не съвпадат изцяло в българския и румънския, тъй като изборът им е плод на чисто езиково решение и се извършва по стилистични причини. Все пак впечатлява фактът, че те принадлежат към подобни лексико-семантични полета и отразяват сходни актуализирани концепти. Такива са в български: *градоначалник*, *шилеме*, *общинар*, *охранител*, *сараф*, *спомоществовател*, *чиракуване*, а в румънски: *carmanagerie* (месарница), *cămătar* (лихвар), *dugheană* (дюкян, магазинче), *dughenar* (дюкянджия, гаражен търговец), *edil* (градоначалник; общинар), *samsar* (посредник, прекупвач, търговец), *tarabagiu* (продавач на сергия), *ucenicie* (чиракуване).

По-значима е реактуализацията² на излезли от употреба, но активни в предкомунистическия период термини, която е свързана най-вече с връщането на старите обществено-политически и икономически отношения. Много от въпросните думи са фигурирали пасивно в речниковия фонд, отнасяйки се до чужда действителност, но при пренасянето на референтите в българска и румънска среда активизират значително употребите си. Едновременно с актуализацията си тези единици „реабилитират“ и своята конотация поради разрушаване на старите оценъчни стереотипи и възстановяване на положителните нагласи към изразяваните концепти. Най-голям процент от възобновените думи се пада на термини от икономическата сфера поради възвръщането на стар, познат модел на стопански взаимоотношения:

бълг. *акцизи* – рум. *accize*

акционерно дружество, АД – *societate pe aciuni, SA*

*акция*² „документ за дялов капитал“ – *aciune*²

борса – *bursă*

брокер – *broker*

дружество с ограничена отговорност, ООД – *societate cu răspundere limitată, SRL*

жандармерия, жандармерист – *jandarmerie, jandarm*

колеж – *colegiu*

концесия – *concesiune*

облигация, облигационен – *obligaiune, obligatar*

синдик – *administrator judiciar*

¹ Вж, в този смисъл и класификацията на Стефанова: 1992.

² Термин, използван от Благоева (2013: 287) по аналогия с *деактуализация*.

социалдемократ, социалдемокрация – social-democrat, social-democraie
стачка – grevă.

Актуализацията може да се състои и само в семантичен план, т.е. възобновяват се стари значения на някои думи. Например:

бандерол – timbru „книжна лента, с която се удостоверява платен акциз или друга такса“

десница – dreapta „политическа партия с консервативна насоченост“

левица – stânga „политическа партия, застъпваща идеи, насочени към широки социални слоеве“

магистрат – magistrat „висше длъжностно лице от съдебно ведомство“.

Поради идентичните процеси в обществото, които предопределят и динамиката на езиково равнище, повечето примери в двата езика съвпадат. Интересни са обаче случаите, в които се наблюдава актуализация на определени думи или значения само в единия от тях, като спецификите намират обяснението си за всеки конкретен случай както в лингвистичен, така и в екстралингвистичен план.

Реформата в системата на българското и румънското образование изисква търсенето на термини за обозначаването на новите образователни степени, следващи западен модел. Тук всеки език обаче решава този проблем по различен начин. Българският актуализира думите *бакалавър, магистрант* и *магистър*, които то този момент са се използвали за назоваване на студентите по тази система в други, най-вече англоезични държави. Докато румънският въвежда ново значение на думата *liceniat* „висшист, завършил, дипломиран“ за *бакалавър*, заема от английски термина *master* за *магистър* и образува от него производното *masterand* за *магистрант*. В тази област може да се посочи и известна асиметрия при актуализацията на синонимите *зрелостен изпит* и *матура* в българския език. Румънските съответствия *bacalaureat, examen de maturitate, bac (разг)* не се включват в тази категория, тъй като те не са се деактуализирали – в Румъния никога не е прекъсвало провеждането на този изпит за завършване на средно образование.

Думата *клошар*, френска заемка в български със значението до този момент на „парижки бездомник и безделник“, усвоено вече за българската действителност, намира своя кореспондент в румънското новообразувано съществително *boschetar*. Отново нов дериват: *formator*, съответства на остарялата, но активизирана в последните години дума *обучител* „водещ обучение, лектор“. Думите *prefect* „административен управител на окръг“ и *prefectură* „институцията, управлявана от него“, отново се връщат към живот в новия румънски език с възстановяването на тази длъжност и принадлежащата към нея администрация. В българския за наименования на този пост и институция се възстановяват съответно *областен управител* и *областна управа, областна администрация*. А терминът *резервист* се връща във военната лексика със стеснено значение: „служещ в доброволния резерв“ и намира своя румънски кореспондент в уточняващото словосъчетание *rezervist voluntar*.

Само в румънския са възстановени термините: *chestor (de poliie)* „висш полицейски чин – квестор“, използван в румънски от 20-те години до края на Втората световна война, със значение, навлязло от италиански; *gardă financiară* „финансова полиция“, – институция, създадена през 1918 г., функционира до 1948 и възстановена през 1991 г.; (*partid) naional-ărănesc* „национална селска партия“ действаща в политическия живот в периода 1926 – 1947 год. и възстановила дейността си през 1990, както и *țărănist, penelist* – членове на тази партия. Тези примери могат да бъдат счестени за вид реалии, тъй като референтите им не са характерни за България. Възвръща се и придобива висока честота и значението на румънската дума *patron* „собственик, съдържател; работодател“, като се отърсва от отрицателната си конотация.

Особено интересно е да се проследи лексикографското представяне на посочените примери за възобновени думи и значения. Справката в няколко български и румънски тълковни речника, издадени през 70-те и 80-те години на XX век, показва, че почти всички се характеризират или с идеологизирани интерпретации, или с обозначението *ост* за остаряла дума, в дефинициите на голяма част от тях присъстват определенията *буржоазен, капиталистически, реакционен*, прибегва се до пояснението: *в капиталистическите страни, в някои страни, или в миналото*. Тези уточнения са вече изчистени в по-новите издания, което е индикатор както за тяхната активизация в лексиката, така и за неутрализацията на оценъчното им съдържание.

2.2. Зачестяване на по-рядко употребявани заемки от предходния период

Други думи, навлезли от английския или другите международни езици, регистрирани в речниците от втората половина на XX век, придобиват голяма популярност в последните години и често пъти са възприемани като нови или емблематични за актуалния език или негови подпериоди, което създава усещането им за неологизми сред носителите на езика. Това подвеждащо схващане е характерно дори за някои изследователи, които ги цитират сред новата българска и румънска лексика. Част от тях са общи за двата езика, но друга носи своите специфики. За примери тук могат да се цитират:

бълг.: *бестселър, бизнес, бизнесмен, бум, бутик, дефлация, дискриминационен, договореност, дъмпинг, евтаназия, езотеричен, екологичен, електромобил, жълта преса, компютризация, комуникация, котировка, ксерокс, командос, лидер, лоби, маркетинг, масмедия, парламентаризъм, позиция „длъжност“, политизирам, политолог, президентство, продуцент, процесор, рестриктивен, референдум, ризото, сауна, солидаризирам се, сърфинг, уикенд, хардрок, хардвер, хевиметъл, хит, хепънинг, хомеопатия, шоу;*

рум.: *bestseller, boom, a bulversa, butic, comando, computerizare, cotație, deflație, discriminatoriu, a disipa, dumping, ecologic, electromobil, eligibil, ezoteric, eutanasiе, gadget, happening, hard rock, hardware, hit, homeopatie, interbalcanic,*

lider, lobbyism, marketing, mass media, a negocia, paneuropean, parlamentarism, a politiza, politolog, pozie „длъжност“, *presa galbenă, procesor, proamerican, producător* (в киното), *referendum, resortisant, rizoto, saună, show, team, weekend, xerox*.

Някои от тях придобиват изключително висока фреквентност, особено в определени периоди и могат да бъдат окачествени като представители на явленията *езикова мода*³, или дори като елементи на т. нар. от Б. Георгиев *нов казионен език* (Георгиев: 2007), Като такива могат да бъдат посочени например:

бълг.: *Брекзит, дебат(и), демократизация, дестабилизирам, диалог, дисидент, електорат, интеграция, инфраструктура, (икономическа) криза, конкурентоспособен, консенсус, контрапротест, корупция, манипулирам, мигрант, митинг, олигархия, популизъм, преструктурирам, приоритетен, проект, прозрачност, протест, рестриктивен, реформа, стартирам, статукво, тоталитарен, хармонизиране (на законодателството);*

рум.: *aderare, armonizare (a legislației), a se axa, Brexit, coerență, competitiv, consens, corupție, contraprotest, credibilitate, criză (economică), a demara, a derula, democratizare, a destabiliza, dezbatere, dialog, disident, eligibil, electorat, a implementa, infrastructură, integra, a manipula, (măsurile de) austeritate, migrant, miting, negociabil, oligarhie, perioadă de tranziție, populism, prioritar, a promova, a performa, performanță, proiect, protest, reformă, a restructura, sustenabil, totalitar, transparentă, vizavi de „по отношение на“.*

Настойчивата употреба на повечето от тях намира своето основание в злободневните теми на обществото: процеси и явления, характерни за началния период на прехода, присъединяването към Европейския съюз, световната икономическа криза, протестните движения, бежанската вълна, излизането на Великобритания от ЕС и др.

3. Замяна на активни единици от предходния период с други

Деактуализацията на някои лексикални единици е съпътствана от замяната им с нови названия както поради осъществяваните реформи в почти всички сфери на обществения живот и необходимостта от уеднаквяване на терминологиите с тези на международните организации, към които се присъединяват двете страни, така и поради психологическото отрицание на изразни средства от предходния период.

Резултатът се състои в двойки думи, от които едната се изтласква в пасивния речник и бива заместена или конкурирана от друга, която се възприема като по-адекватна за епохата, по-модерна, по-разкрепостена. Извършва се

³ Вж. в този смисъл обширни разсъждения по темата с разгледани отделни примери в Guțu-Romalo 2005: 254-255, 275-280, 287-293.

едновременен процес на пасивизация на единия от членовете на двойката и активизация на другия.

3.1. Замяна на термини от социалистическия период с техни съответствия

Част от горепосочените примери за деактуализация или възобновяване намират своята мотивация именно в замяната си един с друг. Това става най-вече в началните етапи на разглеждания период поради промяна в референта и / или промяна в оценъчното съдържание. Идеологически натоварените лексеми придобиват отрицателна конотация и отстъпват място на своите нови или възобновени отпреди 1944 г. конкуренти, като остават в пасивния слой, за да обозначават и да маркират експресивно понятия от тоталитарния период.

Най-често замяната е продиктувана от промяната в референта в резултат на проведените реформи в редица сфери на обществения живот. Така например и в двата езика *милиция*, *милиционер* / *miliie*, *miliian* се заместват съответно от *полиция*, *полицай* / *poliție*, *polițist*; *планово стопанство* – *economie planificată* от *пазарна икономика* – *economie de piață*; *генерал-майор* – *general-maior* от *бригаден генерал* – *general de brigadă*; *дом „Майка и дете“* – *leagăn de copii* от *център за настаняване* – *centru de plasament*; *участъков лекар* – *medic de circumscripție* от *личен лекар*, *джуну* – *medic de familie*.

Пример за замяна поради идеологическа мотивираност и в българския, и в румънския е изместването на *другар*, *другарка* / *tovarăș*, *tovarășă* от *господин*, *госпожа*, *госпожица* / *domn*, *doamnă*, *domnișoară*.

Могат да се открият и специфики във всеки един от езиците:

Образователната реформа води до замяната на българските термини *аспирант*, *аспирантура*, *кандидат на науките*, заимствани от руските наименования, съответно от *докторант*, *докторантура*, *докторат*, *доктор*, приравнени към международната терминология. За разлика от това обаче румънският език изоставя руските заемки за тази научна степен *aspirant*, *aspirantură*, *candidat în științe* и ги заменя с *doctorand*, *doctorat*, *doctor* още през 1968 г.

Вследствие на териториално-административната реформа през 1988 в България се закриват окръзите и се създават окрупнени единици, наречени *области*. В Румъния и до ден днешен се използва наименованието *județ* (окръг), което не е изменило значението си в посттоталитарния период. Същото важи и за *consiliu județean* (окръжен съвет), за който българското съответствие би било *общински съвет*.

В румънския се архаизират и придобиват негативна конотация и допълнителна сема за обозначаване на времеви период названията при социализма на следните институции: *Marea Adunare Națională* (Народно събрание), *Consiliul de Miniștri* (Министерски съвет), *procuratură*. Те са изместени

съответно от *Parlament, Guvern* и *Parchet*. Фактът, че българските термини *Народно събрание, Министерски съвет* и *Прокуратура* продължават да функционират, без да променят оценъчното си съдържание, следва да изостря вниманието на преводача към избягване на буквалното им предаване на румънски език.

3.2. Замяна на думи и словосъчетания с нови поради морално-етични подбуди

Към тази група причисляваме налагането на т. нар. социални евфемизми⁴, заменящи техни синоними, възприемани като некрасиви или обидни. Засилването на ролята на евфемизацията се отбелязва за много европейски езици в настоящето и е следствие от стремежа към зачитане достойнството на личността. Демократизацията и отварянето на България и Румъния към света водят и до възприемането на тези принципи, които намират своето отражение в езика. По този начин възникват, най-често заети или калкирани от английски, номинации за хора, принадлежащи към различни онеправдани слоеве от обществото – бедни, с физически недъзи или с различен етнически произход. С много малки изключения явлението протича паралелно в двата езика. Ето примери за това:

бълг.: *афроамериканец, цветнокож* заменя *негър, незрящ* вм. *сляп*;
ром, ромски, ромски език вм. съотв. *циганин, цигански, цигански език*;
социално слаб вм. *беден*;
(човек) с ментални увреждания вм. *умствено изостанал*;
(човек) с увреден слух / зрение вм. съотв. *глух / сляп*;
(човек) с увреждания вм. *инвалид*.
рум.: *afroamerican, de culoare* вм. *negru*;
nevăzător вм. *orb*;
nevoiaș вм. *sărac*;
rom (същ., прил.), *limba romani* вм. съотв. *țigan, țigănesc, limba țigănească*;
(persoană) cu deficiențe de auz / vedere вм. съотв. *surd / orb*;
(persoană) cu deficiențe / dizabilități intelectuale вм. *retardat mintal*;
(persoană) cu dizabilități / cu handicap, handicapat вм. *infirm, invalid*.

3.3. Изместване на по-стари лексеми от думи с международен характер

Става дума отново за пасивизация на единици от наличния речников фонд, схващани като носители на отминали порядки поради твърде честата им употреба преди 1989 год. Те биват измествани от неологизми или по-стари термини преимуществено с английски произход, наложени в съвременните европейски езици поради техния международен характер, модерно звучене и престижност.

Такива са например:

⁴ Вж в този смисъл Паскалев 2006

автобиография / autobiografie, отстъпили място на *CV*
естрада, естрадна музика / muzică ușoară – на *попмузика / muzică*
pop
запаляйко / microbist – на *фен / fan*
заседателна зала / sală de ședințe – на *конферентна зала / sală de*
conferințe
колектив / colectiv – на *екип / echipă, staff*
план / plan – на *проект / proiect*
ръководител / conducător – на *лидер / lider*.

3.4. Предпочитание към синоним с международен характер

Към тази категория могат да се добавят и случаите на конкуренция между родни думи и такива, принадлежащи към международната лексика. Тук може да се говори по-скоро за предпочитание към чуждия термин, което е показателно за тенденцията към езикова интернационализация.

В българския този процес се проявява в предпочитанието към синоними с латински основи, заети от западноевропейските езици, пред думите със славянски корени. Примерите са многобройни: *адаптивен* пред *приспособим*; *активирам* пред *задействам*; *баланс* пред *равновесие*; *визия* пред *виждане*, *гледнище*; *дебатирам* пред *разисквам*; *депозит* пред *влог*; *дестинация* пред *направление*; *икономическа активност* пред *стопанска дейност*; *инвестиция* пред *капиталовложение*, *иновация* пред *нововъведение*; *интервенция* пред *намеса*; *информирам* пред *осведомявам*; *комуникативен* пред *общителен*; *конфиденциален* пред *поверителен*; *креативен* пред *творчески*; *куратор* пред *уредник*, *мигрант* пред *преселник*, *модератор* пред *председателстващ*; *неглижирам* пред *пренебрегвам*; *оксид, диоксид, пероксид* пред съотв. *окис, двуокис, прекис*; *оторизирам* пред *упълномощавам*; *перфектен* пред *съвършен, идеален*; *превантивен* пред *предпазен*; *превенция* пред *предотвратяване*; *приоритет* пред *преимущество*; *продукт* пред *изделие, стока*; *просперитет* пред *благосъстояние*, *публичен* пред *обществен*, *реализация* пред *осъществяване*; *рестриктивен* пред *ограничителен*; *рефлектирам* пред *отразявам се*; *сектор* пред *отрасъл*; *синдикат, синдикален* пред съотв. *профсъюз, профсъюжен*; *ситуация* пред *положение*, *ситуирам* пред *разполагам*; *телекомуникации* пред *далекосъобщения*; *формация* пред *образуване*.

В румънския също могат да се посочат подобни примери, но те са доста по-малко: *a achiesa* пред *a consimți*; *a antama* пред *a începe*; *a bulversa* пред *a zăpăci*; *dioxid* пред *bioxid*; *a disipa* пред *a risipi*; *jurnalist, jurnalism, jurnalistică* пред *ziarist, ziaristică*; *a ranfora* пред *a întări*; *a returna* пред *a înapoia*; *sector* пред *ramură, securitate* пред *siguranță*; *a stopa* пред *a opri, a utiliza* пред *a folosi*.

Всички румънски кореспонденти на посочените синоними с латински корени в българския са отдавна утвърдени в активната лексика. Тази несъразмерност при протичането на интернационализацията в двата езика може да се обясни както с романския характер на румънския език, така и с неговата специ-

фична история – т.нар. *релатинизация* или *рероманизация*, налагана от повече от две столетия насам. Нейният стремеж е да се докаже и утвърди латинския характер на румънския език, поставян под съмнение дотогава, чрез целенасочено и масово въвеждане на лексика от класическия латински и романските езици, предимно от френския през XIX и XX век. Т.е. процесът на този вид интернационализация в румънския вече се е състоял и се създава впечатлението, че в българския в настоящия момент той протича по-интензивно. Следва да се има предвид и фактът, че в наши дни повечето думи с международен характер навлизат от английския език, където част от тях също са били заети преди време от френския, а това затвърждава статута им на интернационализми и засилва функционалността им.

Влиянието, престижът и международната употреба на английския език отдават преднина или засилват употребата на някои англицизми в конкуренция с техните утвърдени синоними. Би могло да се твърди, че тук процесът е малко по-засилен в румънския отново поради неговия романски характер. Предпочитат се например:

бълг.: *барбекю* пред *скара*; *болд* пред *получер шрифт*; *бонус* пред *премия*; *борд* пред *съвет*; *глобален* пред *световен*; *експерт* пред *специалист*; *локация* пред *местоположение*; *мониторинг* пред *наблюдение*; *офис* пред *канцелария*, *служба*; *парти* пред *банкет*; *сесия* пред *заседание*; *фокусирам се* пред *съсредоточавам се*;

рум.: *board* пред *consiliu, comitet*; *bold* пред *aldine*; *bonus* пред *primă*; *capabilitate* пред *capacitate, abilitate*; *business* пред *afaceri*; *colocvial* пред *familiar*; *computer* пред *calculator*; *coopera(re)* пред *colabora(re)*; *departament* пред *catedră*; *determinat* пред *hotărât*; *educație* пред *învățământ*; *expectație* пред *speranță*; *expert* пред *specialist*; *favorit* пред *preferat*; *a se focusa* пред *a se concentra*; *global* пред *mondial, implementare* пред *realizare*; *job* пред *slujbă*; *locatie* пред *amplasare, loc*; *mentenanță* пред *întreținere*; *monitorizare* пред *supraveghere*; *oportunitate* пред *prilej*; *predictibil* пред *previzibil*; *procesare* пред *prelucrare*; *sesiune* пред *ședință*, *spaiu* пред *cosmos, suport* пред *sprijin*.

Целта на настоящата презентация беше да отрази движението най-вече в наличния речников състав на българския и румънския език в периода от 1989 год. насам, без да претендира за изчерпателност, а чрез показателни според нас примери за това. Живото наблюдение на настъпилите и настъпващите промени от една страна и разстоянието от близо трийсет години от началото на периода от друга, дават възможност за обективна интерпретация на състоялите се явления. Съпоставката между два неблизкородствени, но поставени в идентичен социокултурен контекст езици, показва, че динамичните процеси до голяма степен са сходни, като особеностите се проявяват предимно при по-интензивния в българския процес на лексикална интернационализация, обясним чрез исторически обусловени езикови характеристики. Повечето други несъот-

ветствия са единични и се дължат както на някои различни езикови решения, така и на отлики в конкретни ситуации.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Благоева 2013:** Благоева, Д. Динамика в концептосферата „Общество и политика“ в края на XX и началото на XXI в. (върху български и чешки езиков материал) // *Проблеми на неологията в славянските езици*. София, АИ „Проф. Марин Дринов“, 277-319. **Blagoeva, D.** Dinamika v konceptosferata “Obshtestvo i politika” v kraia na XX I nachaloto na XXI vek (varhu balgarski I cheshki ezikov material).
- Бояджиев 2002:** Бояджиев, Т. *Българска лексикология*. София, Изд. Анупис. **Boyadzhiev, T.** Balgarska leksikologiya.
- Георгиев 2007:** Георгиев, Б. Новият казионен език // *Словото* (www.slovo.bg) **Georgiev, B.** Noviyat kazionen ezik.
- Паскалев 2006:** Паскалев, Н. Евфемизмите през призмата на учтивостта // *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*, София, Изд. на Съюза на учените в България, 142-146 **Paskalev, N.** Evfemizmite prez prizmata na uchtivostta.
- Стефанова 1992:** Стефанова, С. Нови явления в съвременната българска лексика // *Български език*, № 5, 433-439 **Stefanova, S.** Novo yavleniya v savremennata balgarska leksika.
- Avram 1998:** Avram, M. Noutăți reale și noutăți aparente în vocabularul românesc actual // *Limbă și literatură*, vol. I, București, 31-35.
- Guțu-Romalo 2005:** Guțu-Romalo, V. *Aspecte ale evoluției limbii române*, Ed. Humanitas Educational, București.